

Született gyilkosok (1994)

Quentin Tarantino előtt értelmiségiek tisztelegnek, amiért európai irányvonalat pumpált Hollywoodba. Ha kellett botrányt keltett, elvégre egy vakmerő alkotóról beszélünk, aki szükség szerint mellékszereplőként vagy statisztaként jelenik meg egy-egy filmjében, hogy olyat tegyen, amely a közbeszédben és a kulturális térben nem szalonképes pecséttel illetett. Hírnév ide, teljesítmény oda, a *Született gyilkosok* körül kialakult helyzetben – legalábbis a mendemonda szerint kimutatta a foga fehérjét. A kasszasikert aratott produktum forgatókönyvét Tarantino írta, viszont nem az ő érdeme, hogy elkészülhetett a felvétel, ugyanis a rendezést egy kollégájának, Oliver Stone-nak engedte át. Eddig ez egy szimpla történet, viszont a csavar csak ezután következett. A film megszületése és premierje után Tarantino nem vállalta fel nyilvánosan forgatókönyvírói tevékenységét, vagyis nem adta a projekthez a nevét, egészen a kiváltott visszhangig és az anyagi megtérülésig. Valószínűleg nem akart nagyot bukni, ami egy kifejezetten utilitarista magatartás, viszont egyáltalán nem jelentett problémát viszonylagos elhatárolódása.

A *Született gyilkosok* a modernitás, a tömegtermelés, a kapitalizmus, az államszocializmus, a neoliberais gazdaságpolitika kritikájának egyik csúcsa. Magasra helyezi mindazt, amit az ipari forradalmak tettek az emberrel és úgy általában a Földön előállítható, felhasználható anyagokkal. E jelenség neve: „sorozatgyártás”. Az egy kaptafára készült egyének és termékek foglalták el az intézményeket, a boltokat, a piacokat, a lakóházakat, a kerteket, a konyhákat. A legtöbb dolog pótolhatóvá és utánozhatóvá vált, vagyis ha eltört egy pohár, máris akadt egy másik, amivel ki lehetett cserélni, és ami minden vonásában az előző sokadik ikertestvére volt. Az individuum is megsokszorozódott, amely a diktatórikus rendszereknek kedvezett, ezért sem hiába maradt fenn Franz Kafka, Babits Mihály vagy éppen Aldous Huxley reflektálása.

Mindezek ismeretében a *Született gyilkosok* egy botrány, egy tragédia, egy kriminalisztikus és thrillerszerű sokkélmeny. Oliver Stone alkotása profi munka, de nem lehet hozzá nem ambivalensen viszonyulni. Hogy miért nem? Egész egyszerűen azért, mert a nagy igazságot, a kollektivitást felfejtő filozófiát egy pszichopata mondja ki, aki a feleségével együtt – természetesen helytelenül és elítélendően – ülteti át elveit a gyakorlatba, hidegvérrel, érzelemmentesen, a megbánás vagy vívódás legkisebb jele nélkül. Sajátos nézetük egy vallatás során sejlik fel. A gyilkospár úgymond megváltja a futószalag gyártmányait, mert halálukig nem éltek igazán, hanem pusztán mint mesterséges képződmények vettek levegőt, ettek, ittak, dolgoztak és engedelmeskedtek, ahogy leginkább a gépek szoktak.

A történet iróniájaként egy ősi, hagyománykövető és minden ízében a természethez közel álló emberi lény töri meg a „művelet” folyamatosságát, ami egyben tanulságként is értelmezhető, mint egyfajta rousseau-i megoldás, felkínálva a humánus lehetőséget, a visszatérést az organikushoz, a közösség újraértelmezését, a lélek és a lelkeség felélesztését. A *Született gyilkosok* egy katartikus kritika, egy féligazság (a gondolat a valóságot leplezi le, mint cselekedet határozottan túlkapas), amelyek, mint tudjuk, azért fájdalmasak, mert van bennük igazság. Mindennek ellenére a *Született gyilkosok* respektusa egy helytálló állásfoglalás.